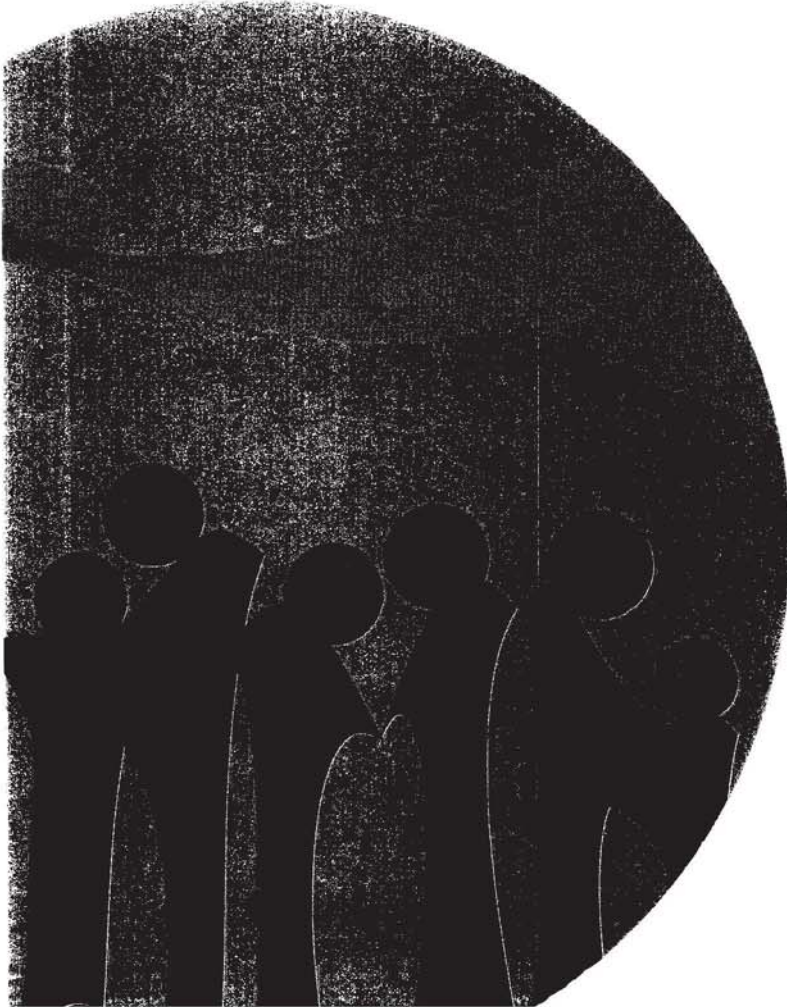

dünyevileşme üzerine soruşturma

RASİM ÖZDENÖREN
İLHAMİ GÜLER

Soruşturma Soruları

1. Dünyevileşmenin içerik ve sınırlarına dair ne söyleyebiliriz?
2. Türkiye bağlamında dünyevileşme konusunda en önemli somut sorun nedir? Açıklar mısınız?
3. Muhafazakar ve/veya İslamcı iktidarların dünyevileşme sürecinde nerede durdukları konusundaki değerlendirmeleriniz nedir?
4. Türkiye’de dindarlaşma eğiliminin arttığı araştırmalara dayanarak söylenmektedir. Bunun karşılığında ise dindarlığın içeriğinin boşaldığından bahsedilmektedir. Bu iki görüşü dünyevileşme bağlamında kritik eder misiniz?
5. Dünyevileşme fenomenini Türkiye’de hangi somut toplumsal göstergelerde arayabiliriz?
6. Tasavvufun temel söylemleri ve yönelimleri ile dünyevileşme arasında sizce nasıl bir ilişki vardır? Tasavvufun dünyaya karşı negatif tavrının dünyevileşmeye pozitif ya da negatif nasıl bir katkısından bahsedilebilir?

7. Sizce dünyevileşme modern dünyaya ait bir fenomen midir? Yoksa onun tarih boyunca izlek noktalarına rastlamak mümkün müdür?

8. Kutsal-seküler ayrıştırmasına nasıl bakıyorsunuz? Dinin kutsal üzerinden okunmasının dünyevileşme sürecine etkisi var mıdır? Varsa nelerdir?

9. "İslamileştirme" işleminin sizce dünyevileşmeyi meşrulaştırması gibi bir işlevinden bahsedilebilir mi?

10. Çokça söz edilen "İlmli İslam" projesinin bir gerçekliği olduğunu düşünüyor musunuz? Şayet düşünüyorsanız İlmli İslam projesini dünyevileşme bağlamında nasıl kritik edersiniz?

11. Dünyevileşme problemini aşmak için neler önerirsiniz?

Rasim Özdenören

1. Dünyevileşmeyi kavramları, olguları, toplumsal ilişkileri kutsal içeriğinden boşandırma ve ilişkileri o kabul üzerinde yürütme olarak anlıyorum. Örneğin nikâh ilişkisi dünyanın her yerinde dinsel bir içeriğe sahip bir ilişki biçimi olarak algılanır ve bu ilişki bir dinsel ayin formunda icra edilir. Bu ilişki kutsal içeriğinden boşandırılarak eda edildiği takdirde dünyevileştirilmiş olur.

2. Dünyevileşme yoğun biçimde modern çağların bir sorunu olarak ortaya çıkıyor. Türkiye'ye özgü bir farklı dünyevileşme sorunu yok. Kavramların ve yaşama tarzının kutsal içeriğinden, kutsal bağlamından kopartılması ne anlama geliyorsa, Türkiye de halen o anlam dairesinin içinde bulunuyor.

3. Türkiye özelinden bahsediyorsak bu ülkede muhafazakâr bir iktidarın varlığı belki söz konusu edilebilir; fakat İslamcı bir iktidarın varlığından söz edilemez. İşte kafa karışıklığının ne boyutlara vardığının bir göstergesi de hâlâ böyle soruların soruluyor olabilmesinde ortaya çıkıyor. Bu ülkede demokrasi yok ki, İslamcı iktidarın varlığından bahsedilebilsin (bakın, bu cümlemin bile hangi karışıklıklara yol açacağını adım gibi biliyorum). Münferit Müslümanların var olmasını belirlemek başka, bu insanların bir araya gelmesiyle oluşabilecek tüzel kişiliğin niteliği başka... Böylece dünyevileşme sürecinde herkes nerede duruyorsa muhafazakâr dediğiniz insanlar da aynı yerde duruyor.

4. Dindarlaşma eğiliminin arttığı yolundaki haberlere ben de rastlıyorum. Bu tür haberler benim için belli hiçbir anlam taşıyor. Ben, kişinin bireysel pozisyonunu onun bilincine bakarak değerlendiririm. Mahallemizde namazında niyazında olan insanlar var. Fakat aynı insanların İslamî bilinç taşıdığından emin olamam. "Allah devlete millete zeval vermesin" duasının yapıldığı bir yer vardır; ancak mahallemizin insanı için bu dua, dua olmaktan çıkmış lafûgüzaf düzleminde bir içerik kazanmıştır. Üstelik de hedefsiz kalmış ya da hedefini şaşırılmış bir söz...

Türkiye özelinden bahsediyorsak bu ülkede muhafazakâr bir iktidarın varlığı belki söz konusu edilebilir; fakat İslamcı bir iktidarın varlığından söz edilemez. İşte kafa karışıklığının ne boyutlara vardığının bir göstergesi de hâlâ böyle soruların soruluyor olabilmesinde ortaya çıkıyor.

5. Aklına hangisi geliyorsa hepsinde ara. Daha doğrusu aramaya gerek yok; her yerde o göstergeleri bulabilirsin: hukukta, siyasette, iktisadî ortamda, tarihsel sferde, her yerde...

6. Tasavvufun dünyaya karşı negatif tavrı olduğunu da nereden çıkartıyorsun? Tasavvufun dünyayı reddettiğini mi düşünüyorsun? Bakın, burada gene ilginç bir sorunla karşı karşıya geliyoruz. İslamî yaşantının özü tasavvufun değil. Tasavvuf, amennünün Müslümanın gündelik hayatına aktarılması işlemidir, o kadar. Oysa modern zamanlarda (bu modern zamanların bizim, yani Müslümanların tarihindeki mazisi 1000 yıl kadar geriye götürülebilir) tasavvuf ile İslamî yaşantı birbirinden iki farklı kategori halinde düşünölmeye başlandı. İslam bu dünyada yaşanmak üzere nazil olmuştur. Bu dünyada yaşanıyor olması onu dünyevî, yani seküler (secular) kılmaz. Bunlar farklı kavramlar. Karıştırılması vahim yanlışlıklar doğurur.

7. Putlaştırma eğilimi dünyevileşme değildir. Putlaştırma ilahî olanın düzlemini bir yerden başka bir yere kaydırmadır. Putlaştırmada yanlış da olsa ilahî olanla bir bağlaşımla kurulmak isteniyor. Sekülerizmde ise kavramların, yaşama tarzının ilahî olanla

bağı kopartılıyor. Dolayısıyla bu bağın kopartıldığı her yerde dünyevileşme ile karşılaşırız.

8. Bakın, gene kafa karışıklığının göstergesi olan bir ifade... Din elbette kutsal üzerinden okunur, onun başka bir okunma biçimini ben bilmiyorum. Kutsal olanla bağı kopartılan her şey, din de dâhil her şey, hukuk, siyasa, iktisat kendiliğinden seküler hale gelir. Aynı ilişki biçimi kutsala referansla iş görürse kutsal olma özelliğini korur, kutsalla olan bağını kopartırsa dünyevileşir, seküler hale gelir; profanlaşır.

9. İslamileştirmeden kastınız şayet kavramın veya hayat tarzının İslam'ı referans alarak iş görmesi ise burada ne dünyevileşme vardır ne de dünyevileşmenin meşrulaştırılması söz konusudur. Bir daha söylüyorum, İslam bu dünyada yaşanmak için indirilmiştir. Onun bu dünyada yaşanıyor olması dünyevileştiği, yani seküler hale dönüştüğü anlamına gelmez. Bu iki farklı kavram asla karıştırılmamalı.

Geleneksel değerlerine bağlı toplum, o tarihten itibaren devletiyle kavgalı hale gelmiştir. Toplum, geleneksel değerlerine bağlı kalarak, onları modernleştirerek devam etmek isterken; devleti elinde tutan asker-sivil bürokrasi ve bir kısım siyasetçiler ise, toplumu kendisine rağmen zorla sekülerleştirmek istiyor. Türkiye'nin bu bağlamda temel sorunu budur.

10. Ben "ılımlı İslam" diye bir kavram tanıımıyorum. Bir yanlışın tevili ile uğraşmak, anlamsız sualin gereksiz cevabıyla uğraşmaya denktir. Bu gibi durumlarda Allah'ın Resulünü (sav) örnek almak zihnin açıklığı sağlar. O ılımlı Müslüman idiye biz de ılımlı Müslüman oluruz; ama o ılımlı Müslüman mıydı? Ve de tebliğ ettiği din ılımlı İslam mıydı? Yoksa her ne idiye o muydu?

Prof. Dr., **İLHAMİ GÜLER**

1. Sekülerleşme teorisyenlerinin tanımlarına göre dünyevileşme, insanların en temel ilgi ve yönelimlerinin bu dünyanın dışından/ötesinden ve üstünden (kutsal, Tanrı, öte dünya vs) sadece bu dünyaya yönelmesidir. Yaşamın odak noktası olan kurumların, pratiklerin ve düşüncelerin dinî olmaktan çıkıp ras-

yonelleşmesi ve bu dünyalaşmasıdır. Yaşamın tanrı, din ve teoloji yerine bilim ile açıklanması girişimidir. Özetle, kültürün, toplumun ve bireysel bilincin dinî içeriklerden boşaltılarak dünyevileştirilmesidir. Birçok tarih felsefecisine göre Batının 16. yüzyıldan sonra içine girdiği ve Aydınlanma-Modernizm, Rönesans vs şeklinde isimlendirilen süreç.

2. Türkiye toplumu 1924'den itibaren yapılan devrimlerle devlet eliyle zorla bir sekülerleştirilme sürecine sokulmuştur. Geleneksel değerlerine bağlı toplum, o tarihten itibaren devletiyle kavgalı hale gelmiştir. Toplum, geleneksel değerlerine bağlı kalarak, onları modernleştirerek devam etmek isterken; devleti elinde tutan asker-sivil bürokrasi ve bir kısım siyasetçiler ise, toplumu kendisine rağmen zorla sekülerleştirmek istiyor. Türkiye'nin bu bağlamda temel sorunu budur.

3. Politik bir kategori olarak muhafazakarlık, özü itibariyle gelin kızın "Hem ağlarım, hem giderim" demesi gibi, dinin sönmüş külünü veya kabuğunu muhafaza ederek, kurumlaşmış veya gelenek-cemaat haline gelmiş, imandan itikad haline dönüşmüş halini muhafaza ederek sekülerleşmeyi kabul etmektir. Yani, "Ne şiş yansın, ne de kebab." Türkiyede de bu böyle olmuştur. Merhum Mehmet Akif'den sonra Türkiye'de "İslamcılık" yoktur. Millî Görüş hareketi, İslamcılıktan nüveler taşıyordu; fakat, katı muhafazakarlığı yüzünden tarih dışına düştü. Elemanlarının büyük bir kısmı ise muhafazakar oldu.

4. Kur'an bağlamında "dindarlık", iman ve salih amel ile tanımlanır. İman, ölmüş veya donmuş olarak itikada dönüşmüş ise, orada salih amel olmaz. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Küpün içinde ne varsa dışına o sızar. İmanı olmayanın ameli olmaz. İtikadın olduğu yerde gelenek ve alışkanlık olarak ibadetlerin sürmesi dindarlık anlamına gelmez. Muhafazakarlık anlamına gelir. Bundan dolayı Kur'an: "Şu namaz kılanların vay haline, onlar namazlarından gafildirler (alışkanlık, gelenek), gösteriş yaparlar ve en ufak bir yardımı esirgerler." (107/4-7) der. Türkiye'de olup-biten budur.

5. Dünyevileşmeyi tüketim kültüründe (israf), ekonomik anlamda çeteleşme ve mafyalaşma oranlarında, ihale yolsuzluklarında ve halkın bunu meşru görmesinde (Bal tutan parmağını yalar), rant ekonomisinde, "akıllı olma"nın ahlaklı olma manasından fırsatçı olma manasına evrilmesinde...velhasıl her tür-

l ekonomik ve kültürel göstergede dünyevileşme başarılıdır!

6. Tasavvuf, z itibariyle dünyaya karşı insanda içgüdüsel olarak mevcut olan kuvvetli bağın gevşetilmesi hatta koparılması talebidir. İçgüdülerin kökünün sklmesidir. Seküler bir atmosferde bu talep neredeyse imkansız olunca, var olan kurumsal yapılar (tarikatler) ona göre şekil alıyor. Tasavvuf tasarrufa dnştğu gibi, bir lokma bir hırka da, bir Mazda bir villaya dönüşüyor. Mevlana, turist terliğine dönüyor; İbn Arabi de, her türlü ahlakı kayıtsızlığın teolojik kurucu babası oluyor.

7. İnsanoğlunun ve kızının içine yuvarlanacağı en yakın, kolay ve de en büyük tehlikedir. Tanrı, tarih boyu hep bununla uğraşmıştır. Kur'an: "Siz acil olanı tercih edip te'cil edilmiş olanı terk ediyorsunuz" (17/18, 75/20, 76/27) der. Tanrı'nın unutulması, umursanmaması ve dünya hayatının insanı ayartmasıdır. Ancak, insanlık tarihinde ilk defa Avrupa'da Tanrıyı öldürmeye kalkıştı. Ondan beri de burnu pislikten çıkamıyor.

8. Sekülerleşme, Avrupa'da yapılan kutsal-profan ayırımından sonra bir aksiyom, teori, felsefe ve ide-

oloji haline getirildi. Kutsal olan dine ve Kiliseye verildi, gerisi "Dünya" olarak kuruldu. Batı, tarihinde hep uçlarda dolaştığı için, hakikatı hep parçalayarak ikili kavramlarla kurdu. Mono-Teist, İbrahimi din geleneğinde ayırım, Yaratıcı ve yaratılan, Dünya-Ahret şeklindedir. Din, dünya içindedir. Politik ve ekonomik eylemlerin diniliği namaz ve oruçtan az değil; kat kat fazladır. Mahlukat, profan değil, Allah'ın ayetleri (işaretleri)dir. Kur'an'ın dile getirdiği temel çelişkiler, İman-Küfür ve Adalet-Zulümdür.

9. İslam'ın bugünkü toplum yapısının ne olması gerektiği konusunda kapsamlı ve derin bir görüşünüz yoksa, bu tehlike her zaman söz konusudur.

10. İlimli İslam, ABD'nin kendisine problem çıkaran "Radikal/Siyasal İslam"a karşı icat etmeye çalıştığı bir projenin adıdır. İslam'ın haksızlığa ve zulme karşı çıkan(cihad) yanını budayarak dini -ağdaş Hıristiyanlık'da olduğu gibi- bir iyi duygular toplamına indirgeme girişimidir.

11. Allah'a ve Ahiret'e itikadın eritilip yeniden Kur'an'ı düşünerek okuyup bunlara iman etmeye başlanması gerekir. Gerisi kendiliğinden gelir. İman olmayınca amel olmaz. ■

